

11.10.2021

Poliisin keskeisimmät lainsäädäntötarpeet***Sisällys***

1 Reservipoliisihanke.....	2
2 Päätöksentekovalta poliisihallinnossa.....	3
3 Maalittaminen.....	4
4 Poliisin tiedonhankintakeinot ja esitutkinta.....	6
4.1 Rikostiedustelulaki	6
4.2 Poliisin esitutkintapakon lievennys / kokonaistarkastelu	7
4.3 Poliisin kybertoimivaltuudet.....	9
4.4 Poliisille mahdollisuus törkeän seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi joutuneen lapsen tunnistamiseen.....	10
4.5 Poliisille mahdollisuus biometriseen tunnistamiseen rajanylityspaikoilla.....	11
5 Valepoliisi-ilmiöön puuttuminen (virkavallan anastus).....	12
6 Ampuma-aselaki.....	14
7 Löytötavaralaki	15
8 Poliisin, tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain muuttaminen	16
9 Poliisin mahdollisuus sähköiseen asiointiin esitutkinnassa ja poliisitutkinnassa	17
10 Julkisuuslain tarpeet.....	18

Poliisin keskeisimmät lainsäädäntötarpeet

Poliisihallituksen lakisääteisenä tehtävänä on poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) mukaan muun ohella kehittää ja johtaa poliisin toimintaa. Tässä tarkoituksessa se pyrkii tunnistamaan oman hallinnonalan lainsäädännön kehitystarpeet, ja tuomaan ne esimiesvirastonsa sisäministeriön tietoon. Poliisihallitus seuraa ja tarpeen mukaan pyrkii vaikuttamaan myös muiden ministeriöiden säädösten valmisteluun, sekä viime kädessä osallistuu kutsuttaessa hallituksen esitysten käsittelyyn eduskunnassa.

Poliisihallituksessa on perehdytty pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmaan. Ottaen huomioon tämän sekä tällä hallituskaudella jo toteutuneet lainsäädännön muutokset, Poliisihallitus listaa seuraavassa ensi sijassa poliisissa tunnistettuja lainsäädännön muutostarpeita. Listausta ei ole rakennettu suoraan lainsäädäntötarpeiden etusijajärjestykseen.

Poliisihallituksessa on laadittuna kutakin asiakohtaa täydentäviä muistiot ja muita asiakirjoja, jotka liitetään muistion oheen.¹

1 Reservipoliisihanke

Tavoite

Poliisi tarvitsee nykyvoimavaroillaan ja nykyisessä turvallisuusympäristössä reservin tavalla tai toisella järjestettynä. Nykyinen täydennyspoliisijärjestelmä on osoittautunut toimimattomaksi. Koronapandemia poikkeustiloihin on konkreettisesti korostanut varautumisen ja reservin merkitystä valmiuden ylläpidossa ja sen jouhevassa säätelyssä ja samalla nostanut esiin uudenlaisen, laajemman tarpeen valmiuden ylläpitämisen kehittämiseen. Poikkeustilan kokemusten myötä on tarpeen arvioida poliisin valmiudensäätelyrakenteet kokonaisuudessaan ja havainnoida tarvittavat kehityskohteet kattaen laajasti toiminnan eri osa-alueet.

Valmistelun vaihe

Ministeri Ohisalon linjaaman mukaan varsinaisen reservipoliisin käyttöönoton valmistelua ei jatketa mm. perustuslakivaliokunnan antaman varsin kriittisen lausunnon johdosta. Valmistelua voidaan kuitenkin jatkaa muiden vaihtoehtojen selvittämiseksi. Aiemman perinteisen poliisitoiminnan lisäresurssin sijaan tarkastelun lähtökohtana on kokonaisvaltaisempi keinovalikoima poliisin valmiuden tehostamisen toimenpiteisiin. Samalla poliisin ulkopuolista lisäreserviä koskeva tarkastelu on sekä lähestymistavaltaan että osin rakenteellisilta perusratkaisuiltaan viimeaikaisten kokemusten myötä uudenlainen. Erikseen on syytä todeta, että myöskään aiemmin esiin tuodut uhkakuvat eivät ole poistuneet.

Liite 2.6
Vaihtoehtoja reservi

¹ Liitteiden numero-otsikointi ei vastaa lakitarpeiden numerointia.

Poliisihallituksen asiaa koskevat esitykset ym.

Poliisihallitus on ollut reservipoliisia koskevan hankkeen alullepanijana, ja osallistunut tiiviisti valmisteluun työryhmissä ja yhteistoiminnassa puolustusvoimien kanssa.

Asia koskevat relevantit liitteet:

POL-2017-8374 selvitystyöryhmän loppuraportti.

Liite 2.5.
Reservipoliisi selvity:

Poliisihallituksen lausunnot hallituksen esityksestä hallintovaliokunnalle (POL-2019-2621 ja POL-2018-42456).

Liite 2.3. Lausunto POL-2019-2621
Liite 2.4. Lausunto 18.1.POL-2018-42456, 18.

Vaikutusten suhteen huomioon otettavaa

Reservipoliisille on ollut varattuna 2.175.000 euron määräraha.

Suhde hallitusohjelmaan

Ei liity hallitusohjelmaan.

2 Päätöksentekovalta poliisihallinnossa**Tavoite**

Hallinnollisia asioita koskevan päätöksentekovallan säänteleminen poliisihallinnossa siten, että Poliisihallitus poliisin ylijohdona voisi johtaa alaistaan hallintoa rationaalisella ja taloudellisella tavalla sijoittamalla poliisin valtakunnallisia toimintoja sinne, missä se on tarkoituksenmukaisinta.

Erityislaeissa olevat poliisin toimintojen valtakunnalliseen sijoittumiseen liittyvät säännökset tulisi poistaa. Poliisin toimintojen aluepoliittinen ohjaus voi joka tapauksessa toteutua halutuvin osin ilman, että kyseiset säännökset sijoitetaan asianomaiseen substanssilainsäädäntöön.

Laissa tulisikin sen sijaan, että säädetään erikseen Poliisihallituksen ja poliisilaitosten tehtävistä, säätää yleisesti poliisin tehtävistä, ja – tarpeen mukaan – erikseen Poliisihallituksen tai sen määräämien poliisiyksiköiden tehtävistä.

Valmistelun vaihe

Asia on tullut esille poliisin valtakunnallisten toimintojen sijoittamista koskevien selvittelyjen yhteydessä.

Poliisihallituksen asiaa koskevat esitykset ym.

Asiasta on keskusteltu alustavasti sisäministerin johdolla säädösvalmistelupalaverissa 24.2.2020.

Poliisihallituksessa on valmisteltu asiaa koskeva poliisijohtaja Tomi Vuoren 26.2.2020 muistio.

Liite 3.1. Muistio
26.2.2020.docx

Vaikutusten suhteen huomioon otettavaa

Ehdotetut muutokset mahdollistaisivat poliisin toimintojen mahdollisimman tarkoituksenmukaisen sijoittamisen ja siten toiminnan rationalisoinnin. Ne myös merkitsisivät toimintamenojen säästöä ja mahdollistaisivat poliisin erityisosaamista edellyttävien keskittymien perustamisen.

Asiaan välillisesti liittyen todetaan, että Poliisihallitus on 8.10.2021 asettanut ns. yhden viraston mallin esiselvityksen (POL-2021-128877). Esiselvityksen tavoitteena on toimia keskustelun tiedollisena pohjana arvioitaessa yhden viraston mallin sopivuutta poliisihallintoon. Esiselvityksen perusteella voidaan alustavasti arvioida, onko tarkoituksenmukaista aloittaa asiaa koskeva varsinainen selvitystyö. Esiselvitys valmistuu 31.12.2021.

Suhde hallitusohjelmaan

Hallitusohjelman mukaan kiinnitetään erityistä huomiota henkilökohtaiseen koskemattomuuteen sekä henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten, erityisesti lapsiin kohdistuvien rikosten sekä lähisuhdeväkivallan vähentämiseen. Hallitusohjelmassa on myös todettu muuttunut turvallisuustilanne ja uhkien monipuolistuminen. Nyt esitetyt muutokset antaisivat Poliisihallitukselle lupahallinnollisten tehtävien lisäksi hyvän pohjan osaltaan turvata turvallisuusviranomaisten toimintakykyä osoittamalla erityistoimintoja tarkoituksenmukaisella tavalla eri poliisiyksiköille (esim. eläinrikokset, ihmiskauppan torjunta jne.).

3 Maalittaminen

Tavoite

- 1) Rikoslain (jäljempänä RL) muuttaminen siten, että viestintärauhan rikominen (RL 24:1 a §), laiton uhkaus (RL 25:7 §), kunnianloukkaus (RL 24:9 §) ja yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen (RL 24:8 §) – mukaan lukien kahden viimeksi mainitun rikoksen kvalifioidut tekotavat (RL 24:8 a § ja RL 24:10 §) – muutettaisiin virallisen syytteen alaisiksi rikoksiksi silloin kun rikoksen kohteena on virkamies, työntekijä tai näiden läheinen, virkamiehen tai työntekijän työtehtäviin liittyvistä syistä.

Esitys kattaa asiallisesti kaikki ammattiryhmät ja virkamiesten lisäksi siten esim. toimittajat ja muut siviiliorganisaatioiden työntekijät.

- 2) RL:n muuttaminen siten, että viranomaisten maalittamisesta säädettäisiin lain 16 lukuun (rikokset viranomaisia vastaan) kokonaan uusi tunnusmerkistö viranomaisten maalittamisesta (ml. törkeä tekemuoto).

Viranomaisilla on toimintapakko, joka erottaa heidät yksityisen sektorin työntekijöistä. Virkatehtäviä ei voida valita tai välttää sen mukaan sisältävätkö ne maalittamisen uhkaa. Lainsäädäntöön tarvitaan oma kriminalisointi suojaamaan viranomaisten työtä ja luottamusta. Asiaa koskevassa lainsäädäntöesityksessä on luonnosteltu ehdotukset uusiksi tunnusmerkistöiksi.

- 3) Viranomaisten oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevan sääntelyn kokonaistarkastelu (lainsäädäntöhanke).

Esimerkiksi viranomaisliitännäisissä maalittamista koskevissa oikeudenkäynneissä mahdollinen kuluriski kohdistuu virkamieheen, ei työnjohdolliseen tahoon, jonka lukuun työtä tehdään ja joka asiallisesti on maalittamisen tavoitevaikutusten kohde. Oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevien säännösten ajantasaisuutta ja kattavuutta tulee tarkastella pikaisesti vastaamaan nykyhetkeä ja turvata julkisyhteisön palveluksessa olevien asema ennakkollisesti. Soveltuva laki on vuodelta 1974.

Valmistelun vaihe

Rikoslakia on edellä kohdassa 1 mainitun esityksen mukaisesti muutettu 1.10.2021 voimaan tulleella muutoksella laittoman uhkauksen syyteoikeuden osalta. Kyse on tärkeästä ja oikeasuuntaisesta muutoksesta, mutta vain pistemäisesti yhden maalittamiseen tyypillisesti soveltuvan tunnusmerkistön osalta ja siinäkin siten, että läheisiä koskeva konstruktio ei toteutunut. Huomattavaa lisäksi on, että uhkaaminen ei ole maalittamisen tyypillisin toteutustapa, vaan kyse on laajimmin erilaisesta häirinnästä ja mustamaalaamisesta, joita koskevat soveltuvat tunnusmerkistöt jäivät edelleen asianomistajarikoksiksi.

Oikeusministeriössä ei ole 09/2021 selvitetysti vireillä laittoman uhkauksen syyteoikeuden muutoksen jälkeen muita hankkeita maalittamisen lainsäädännölliseksi torjumiseksi.

Poliisihallitus valmistelee edellä kohtaan 3 liittyen omaa ohjeistustaan oikeudenkäynteihin voimassa olevan lainsäädännön perusteella. Lisäksi se on käynyt/käymässä työmarkkinalaitoksen kanssa keskusteluja VES:n muutostarpeista virkamiehen työajan korvaamisen osalta maalittamistyyppisten rikosprosessien aikana.

Poliisihallituksen asiaa koskevat esitykset ym.

Lainsäädäntöesitys maalittamisesta (POL 2018-54628)

Liite 5.1. Aloite POL
2018-54628 17.6.201

Poliisihallitus on tehnyt yhteistyössä Valtakunnansyyttäjänviraston ja kaikkien käräjäoikeuksien laamannien kanssa lainsäädäntöesityksen oikeusministeriölle 17.6.2019 (POL-2018-54628). Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry, Suomen Lakimiesliitto ry, Suomen Syyttäjäyhdistys r.y., Suomen tuomari-liitto ry ja Suomen Kihlakunnanvoudit r.y. ovat sellaisenaan tukeneet esitystä 1.7.2019 (Dn:o 63/5/2019).

Liite 5.5. OM
kirje.pdf

Vaikutusten suhteen tai muuta huomioon otettavaa

Esitetyillä muutoksilla olisi todennäköisesti varsin laaja merkitys maalittamisen uhan vähentämiseksi ja toisaalta maalittamiseen puuttumiseksi. Esitys on viranomaisneutraali, ja osin sillä olisi vaikutuksia myös viranomaiskentän ulkopuolen rikosoikeudelliseen suojaan.

Suhde hallitusohjelmaan

Hallitusohjelman mukaan hallituskauden aikana toteutetaan poikkihallinnollisesti toimenpiteitä, joilla puututaan nykyistä vahvemmin järjestelmälliseen häirintään, uhkailuun ja maalittamiseen, joka uhkaa sananvapautta, viranomaistoimintaa, tutkimusta ja tiedonvälitystä. Turvataan edellä mainittujen rikosten torjuntaan ja selvittämiseen riittävät resurssit sekä osaaminen. Edistetään syrjintä- ja viharikostilanteen systemaattista seurantaa kansallisesti ja kansainvälisesti.

4 Poliisin tiedonhankintakeinot ja esitutkinta

4.1 Rikostiedustelulaki

Tavoite

Suomessa ei ole erillistä rikostiedustelulakia, vaan rikostiedusteluun liittyvät pykälät ovat osa poliisilakia (872/2011). Rikostiedustelu liittyy poliisin tehtäväkentässä keskeisellä tavalla rikosten ennalta estämiseen sekä ilmiöiden ja heikkojen signaalien tunnistamiseen päätöksenteon pohjaksi organisaation eri tasoilla; yksittäisiä tekoja astetta yleisemmin. Tiedon analysointi ja ennakointi ovat rikollisuuden torjunnan ja turvallisuuden ylläpitämisen keskiössä. Voimassa oleva lainsäädäntö ei täytä muuttuneen turvallisuusympäristön ja nykytilan operatiivisen rikostiedustelun asettamia vaatimuksia. Rikostiedustelun käsitettä ei ole määritelty lainsäädännössä. Kansainvälisen yhteistoiminnan toimivaltuussäännös (PolL 9:9 §) ei huomioi riittävällä tavalla rikostiedustelullisia yhteistoimintamuotoja.

Tietosuojavaltuutettu on todennut, että poliisin toimivalta käsitellä henkilötietoja rikostiedustelun laaja-alaisessa käyttötarkoituksessa ei selkeästi perustu lakiin. Myöskään henkilötietojen käsittelyä koskevalla säännöksellä ei voida säätää poliisin toimivallasta. Poliisilain 1 §:ssä säädettyä poliisin tehtäväpiiriä tulisi tarkastella sen selvittämiseksi, onko tehtävien kuvausta tar-

vetta selkeyttää entisestään rikostiedustelutoimivaltuuden yksiselitteisen olemassa olon varmistamiseksi.

Samalla voitaisiin arvioida, onko rikostiedustelusta tarve säätää yksityiskohtaisemmin ja mahdollisesti kokonaan omassa laissaan tai poliisilain omassa luvussa.

Valmistelun vaihe

Sisäministeri ilmoitti 24.2.2020, että poliisin tiedonhankintakeinoja ja esitutkintaa koskevista tarpeista tulee määrittää konkreettiset tarpeet, jonka jälkeen voidaan arvioida kokonaisuuden edistämistä uudelleen ja edelleen, että Poliisihallituksen ja sisäministeriön poliisiosaston on käytävä tätä ennen keskinäistä keskustelua kokonaisuudesta.

Poliisihallituksen ja sisäministeriön välillä on keskusteltu rikostiedustelun mahdollisen esiselvityshankkeen asettamista tälle hallituskaudelle.

Poliisihallituksen asiaa koskevat esitykset ym.

Poliisihallituksessa on valmisteltu rikostiedustelun lainsäädännöllisiä muutostarpeita koskeva poliisiylitarkastaja Mikko Eräsen muistio. Lisäksi poliisi-tarkastaja Jenni Juslen on laatinut muistiot etsintäkuuluttamisen ja etsintäkuulutetun etsinnän toimivaltuuksista sekä kansainvälisen tiedonvaihdon toimivaltuuksista liittyen rikostiedustelun toimivaltuuksiin.

Liite 6.1. Muistio
4.3.2020.docx

Kansainvälisen
tiedonvaihdon toimn ja etsintäkuulutet

Etsintäkuuluttamise
4.3.2020.docx

Vaikutusten suhteen tai muuta huomioon otettavaa

Rikostiedusteluun annettavalla selvällä toimivaltuudella poliisi saisi työvälineitä ennalta estää rikollisuutta ja torjua uhkia oma-aloitteisesti nykyistä paremmin. Selkeä legitimizeetti tiedon käsittelyyn ja hankintaan ennen esitutkintaa tukisi erityisesti tietolähdetoimintaa varsinkin tilanteissa, joissa lähteen suojaaminen korostuu. Rikostiedustelun kautta ennaltaestävyys lisääntyisi erityisesti henkeä ja terveyttä uhkaavien vakavimpien rikosten sekä internetissä tapahtuvan rikollisuuden osalta.

Suhde hallitusohjelmaan

Hallitusohjelman mukaan rikollisuutta ja rikosten uusimista ehkäistään monipuolisin keinoin. Erityistä huomiota kiinnitetään henkilökohtaiseen koskemattomuuteen sekä henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten, erityisesti lapsiin kohdistuvien rikosten sekä lähisuhdeväkivallan vähentämiseen. Verkossa tapahtuvan rikollisuuden tutkintaa ja torjuntaa vahvistetaan

4.2 Poliisin esitutkintapakon lievennys / kokonaistarkastelu

Tavoite

Esitutkintalain (805/2011) 3 luvun 3 §:n mukaan esitutkintaviranomaisen (mm. poliisi) on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muuten on syytä epäillä, että rikos on tehty. Asianomistajarikoksien esitutkinta toimitetaan vain, jos asianomistaja on ilmoittanut vaativansa rikokseen syyllistyneelle rangaistusta.

Nykyisessä olosuhteessa poliisin esitutkintapakkoa tulisi kokonaisuutena tarkastella kriittisesti ja ajantasaistaa se nykyolosuhteita vastaavalle tasolle. Poliisille on tullut jatkuvasti lisää velvoitteita ilman, että juuri mistään olisi luovuttu. Nyky-yhteiskunnassa ei ole realistista odottaa, että poliisin esitutkintapakko on kategorinen, vaan sitä tulisi voida lieventää tai tietyissä tapauksissa jopa poistaa se. Kyse on kriminalipoliittisista päätöksistä ja yhteiskunnan sietokyvyn uuden tason pysyvistä määrittelyistä. Poliisin nykyinen priorisointimahdollisuus ei ole riittävä. Kokonaistarkastelun kohteena tulisi olla ainakin kysymykset siitä:

- Voitaissiinko rikosilmoitus jättää kirjaamatta ja esitutkinta toimittamatta asianomistajan näin nimenomaisesti pyytäessä. Poliisin tulisi kuitenkin voida kirjata tiedot tapahtumasta kokonaistilannekuvan ylläpitämiseksi
- Tulisiko esitutkintalakiin kirjata säännökset, joilla tutkinnanjohtajille (pidättämiseen oikeutettu virkamies) annettaisiin mahdollisuus rajata esimerkiksi laajojen juttukokonaisuuksien tutkinnassa paljastuvien vähäisempien juttujen tutkintaa nykyisin syyttäjiä käytettävissä olevin kriteerein siten, kuin oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 1 luvun 7 ja 8 §:ssä sekä esitutkintalain 3 luvun 10 §:ssä säädetään
- Esitutkinnan aloittamiskynnyksen arviointi
- Poliisin tutkintavelvollisuuden piiriin kuuluvien rikoksien tarkastelu.

Valmistelun vaihe

Sisäministeri ilmoitti 24.2.2020, että poliisin tiedonhankintakeinoja ja esitutkintaa koskevista tarpeista tulee määrittää konkreettiset tarpeet, jonka jälkeen voidaan arvioida kokonaisuuden edistämistä uudelleen ja edelleen, että Poliisihallituksen ja sisäministeriön poliisiosaston on käytävä tätä ennen keskinäistä keskustelua kokonaisuudesta.

Asia on ollut esillä Poliisihallituksen ja sisäministeriön poliisiosaston välillä ns. esitutkintalakityöryhmää koskevaan valmisteluun liittyen (oikeusministeriön asettama työryhmä, joka arvioi keinoja tehostaa rikosprosessia ja arvioida esitutkintalain muutostarpeita).

Poliisihallituksen asiaa koskevat esitykset ym.

Poliisihallituksessa on valmisteltu poliisin esitutkintapakon lieventämistä / kokonaistarkastelua koskeva poliisiylitarkastaja Mikko Eräsen muistio.

Liite 6.2. Muistio
28.2.2020.docx

Vaikutusten suhteen tai muuta huomioon otettavaa

Esitetyillä uudistuksilla saavutettavia hyötyjä:

1. Esitutkinnassa olevien juttujen tutkinta-ajan lyhentyminen, erityisesti laajojen ja vakavien talousrikosten sekä huumausainerikosten tutkinnassa
2. Esitutkintaviranomaisten, syyttäjien ja tuomioistuinten työmäärän keventäminen
3. Resurssien kohdentaminen sellaisiin rikoksiin, joiden esitutkinnalla rikosvastuun toteutuminen voidaan parhaalla mahdollisella tavalla toteuttaa
4. Rikosprosessiketjun toiminnan yleinen tehostuminen ja nopeutuminen (prosessieconomia)
5. Poliisin kokonaistilannekuvan parantuminen erityisesti eräissä sensitiivisissä asioissa, joiden ilmoittamista poliisille nykysäännöksiin monesti pidättäydytään
6. Poliisin resurssien kohdentaminen erityisesti näkyvään toimintaan ja ennaltaestävyyteen, kun resursseja vapautuu rikostutkinnasta

Esitettyjen uudistusten haasteita:

1. Menettelyn vaikutus asianomistajien rikosvahinkojen korvaamiseen ja rikoshyödyn palauttamiseen
2. Useissa tapauksissa, varsinkin talousrikosten ollessa kyseessä, edellyttää joka tapauksessa konsultointia syyttäjän ja poliisin välillä
3. Kriminaalipoliittinen näkemys siitä, mitä voidaan jättää tutkimatta eli mitä yhteiskunta sietää.

Suhde hallitusohjelmaan

Hallitusohjelman mukaan:

- Rikosasioiden käsittelyä nopeutetaan varmistamalla parempi yhteistyö syyttäjän ja poliisien kesken. Rikosvastuun toteutumiseksi ja rikosten käsittelyaikojen nopeuttamiseksi lisätään poliisin, syyttäjien ja tuomioistuinten voimavaroja siten, että koko oikeudellisen prosessin käsittelyajat lyhenevät (esitutkinta, syyttäminen ja tuomioistuinkäsittely lainvoimaiseen tuomioon asti)
- Lisätään viranomaisten läsnäoloa ja näkyvyyttä etenkin alueilla, joissa on heikoin palvelutaso
- Lähiöpoliisitoimintaa, raskaan liikenteen valvontaa sekä ennalta estävän työn resursseja vahvistetaan
- Rikollisuutta ja rikosten uusimista ehkäistään monipuolisin keinoin
- Rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjumiseksi varmistetaan riittävät viranomaisresurssit, parannetaan tiedonvaihtoa ja tehostetaan valvontaa.

4.3 Poliisin kybertoimivaltuudet

Liite 6.3.1 Muistio
4.3.2020.docx

Tavoite

Poliisilain (872/2011) ja pakkokeinolain (806/2011) muuttaminen siten, että lainsäädäntö vastaisi paremmin voimakkaasti muuttuneen toimintaympäristön haasteisiin ja mahdollistaisi erityisesti tietoverkkoja hyväksikäyttäen tehtyjen rikosten sekä haavoittuvassa asemassa oleviin kohdistuvien rikosten torjunnan.

Valmistelun vaihe

Ministeri ilmoitti 24.2.2020 toivovansa konkreettisia esityksiä, joiden jälkeen voidaan harkita mahd. lainsäädäntöhanketta

Poliisihallituksen asiaa koskevat esitykset ym.

Asiasta on toimitettu sisäministeriölle 30.5.2018 esitys (POL-2018-18551).

Vaikutusten suhteen tai muuta huomioon otettavaa

Poliisi saisi esityksen myötä keinoja ennalta estää ja selvittää nykyistä tehokkaammin tietoverkkoja hyväksikäyttäen tehtyä rikollisuutta. Asian valmistelun yhteydessä on huomioitu esityksen suhde pääministeri Marinin hallitusohjelman kirjauksiin sekä Suomen kyberturvallisuusstrategiaan.

Suhde hallitusohjelmaan

Hallitusohjelman kirjaukset:

- Kiinnitetään erityistä huomiota henkilökohtaiseen koskemattomuuteen sekä henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten, erityisesti lapsiin kohdistuvien rikosten sekä lähisuhdeväkivallan vähentämiseen
 - Verkossa tapahtuvan rikollisuuden tutkintaa ja torjuntaa vahvistetaan.
 - Kansallista kyberturvallisuutta edistetään.
 - Tulevan hallituskauden keskeisiä haasteita oikeusvaltion näkökulmasta ovat muuttunut turvallisuustilanne ja uhkien monipuolistuminen, eriarvoisuuden kasvu ja syrjäytymisen lisääntyminen, oikeuksien yhdenvertaisen toteutumisen ongelmat, turvallisuuden tunteen ylläpitäminen, luottamus yhteiskuntaan yleensä ja hyvät väestösuhteet sekä turvallisuusviranomaisten toimintakyky.
- Poliisille mahdollisuus törkeän seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi joutuneen lapsen tunnistamiseen

4.4 Poliisille mahdollisuus törkeän seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi joutuneen lapsen tunnistamiseen

Tavoite

Poliisin henkilötietolain (616/2019) 15 §:n muuttaminen siten, että poliisi voisi kuolleiden uhrien tavoin käyttää biometristä tunnistamista henkilökortti- ja passilaissa säädettyihin kuviin silloin, kun kuvissa on teon kohteena lapsi.

Valmistelun vaihe

Ministeri ilmoitti 24.2.2020 toivovansa konkreettisia esityksiä, joiden jälkeen voidaan harkita mahd. lainsäädäntöhanketta.

Poliisihallituksen asiaa koskevat esitykset ym.

Poliisi voi käyttää henkilökortti- ja passilaissa säädettyjä kuvia vain kuolleen uhrin tunnistamiseen. Alaikäisiä seksuaalisen hyväksikäytön uhreja poliisin erittäin vaikea tunnistaa kuvista, joten käytännössä uhreja joudutaan etsimään kouluissa tai päiväkodeissa kiertelemällä tai vastaavilla tavoilla, jolloin uhrin ja hänen läheisten yksityisyys vaarantuu. Mikäli rikoksentekijän hallussa olevia kuvia voitaisiin verrata biometrisesti henkilökortti-passirekisterin kuviin, voitaisiin uhreihin ja heidän läheisiin olla yhteydessä suoraan.

Vaikutusten suhteen tai muuta huomioon otettavaa

Toimivallalla mahdollistetaan uhrien löytyminen, heidän auttamisensa sekä katkaistaan mahdollinen hyväksikäyttökierre.

Suhde hallitusohjelmaan

Hallitusohjelman kirjaukset:

- Kiinnitetään erityistä huomiota henkilökohtaiseen koskemattomuuteen sekä henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten, erityisesti lapsiin kohdistuvien rikosten sekä lähisuhdeväkivallan vähentämiseen

4.5 Poliisille mahdollisuus biometriseen tunnistamiseen rajanylityspaikoilla

Poliisin henkilötietolain (616/2019) 15 §:n muuttaminen siten, että poliisi voisi käyttää Tullin tavoin biometristä tunnistamista rajanylityspaikoilla poliisilain (872/2011) 4 luvun 1 §:n teknisessä valvonnassa sekä mahdolliset muut lainmuutokset asiaan liittyen.

Valmistelun vaihe

Ministeri ilmoitti 24.2.2020 toivovansa konkreettisia esityksiä, joiden jälkeen voidaan harkita mahdollisia lainsäädäntöhankkeita.

Asiaa koskeva muistio on Poliisihallituksesta saatettu SM:n kautta OM:n pakkokeinolakityöryhmän tietoon 10/2021.

Poliisihallituksen asiaa koskevat esitykset ym.

Asiasta on toimitettu sisäministeriölle maaliskuussa 2020 teknisen valvonnan valtakunnallinen kehittämissuunnitelma (POL-2019-71474).

Vaikutusten suhteen tai muuta huomioon otettavaa

Toimivallalla mahdollistetaan esimerkiksi lapsikaappauksien uhrien seulominen matkustajavirrasta. Lisäksi toimivaltuutta voitaisiin käyttää esimer-

kiksi maahantulokieltoon tuomittujen henkilöiden seulontaan, jolloin toimivaltuudella ennalta estettäisiin tehokkaasti rikoksia.

Suhde hallitusohjelmaan

Hallitusohjelman mukaan varaudutaan vastaamaan entistä monitahoisempiin uhkiin, joissa yhdistyvät sotilaalliset ja ei-sotilaalliset keinot. Ulkoinen ja sisäinen turvallisuus kytkeytyvät toisiinsa yhä selvemmin; toimenpiteet vaativat poikkihallinnollista johtamista ja koordinoitua. Varautuminen toteutetaan kokonaisturvallisuuden toimintamallin mukaisesti sekä säädöspohjaa kehittämällä.

Hallitusohjelmaan sisältyy lisäksi kirjaus siitä, että erityistä huomiota kiinnitetään henkilökohtaiseen koskemattomuuteen sekä henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten, erityisesti lapsiin kohdistuvien rikosten sekä lähisuhdeväkivallan vähentämiseen.

Tulevan hallituskauden keskeisiä haasteita oikeusvaltion näkökulmasta ovat muuttunut turvallisuustilanne ja uhkien monipuolistuminen, eriarvoisuuden kasvu ja syrjäytymisen lisääntyminen, oikeuksien yhdenvertaisen toteutumisen ongelmat, turvallisuuden tunteen ylläpitäminen, luottamus yhteiskuntaan yleensä ja hyvät väestösuhteet sekä turvallisuusviranomaisten toimintakyky.

5 Valepoliisi-ilmiöön puuttuminen (virkavallan anastus)

Tavoite

- Virkavallan anastusrikoksen (RL 16:9 §) rangaistusmaksimia tulisi kasvattaa nykyisestä kuudesta kuukaudesta. Tekojen luonne ja yhteiskunnallinen merkitys huomioon ottaen perustelluinta olisi rinnastaa virkavallan anastus moitittavuudeltaan petosrikokseen (RL 36:1), jolloin sen rangaistusmaksimi tulisi kiinnittää muotoon *vankeutta enintään kaksi vuotta*. Tämä mahdollistaisi suoraan televalvonnan käytön tapauksissa, joissa rikos on tehty telesoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen. Valepoliisirikoksissa tämä on tavanomainen tekotapa.
- Toissijaisesti virkavallan anastusrikoksen (RL 16:9 §) rangaistusmaksimia tulisi kasvattaa nykyisestä kuudesta kuukaudesta *vähintään yhdeksi vuotta vankeutta*. Mainittu mahdollistaisi muun ohella epäillyn pidättämisen ja vangitsemisen. Tämän vaihtoehdon tullessa kyseeseen olisi virkavallan anastusrikos lisäksi sisällytettävä poliisilain ja pakkokeinolain (806/2011) tyhjentäviin luetteloihin telepakkokeinojen perusteeksi riittävästä tunnusmerkistöistä ainakin televalvonnan osalta.
- Moitittavuudeltaan ja vahingollisuudeltaan painavien tekotapojen ennalta estämiseksi virkavallan anastusrikokseen esitetään säädettäväksi törkeä tekomuoto
- *prepaid-liittymien tilaajat tulisi ulottaa pakottavalla normilla rekisteröimisvelvollisuuden piiriin*. Tämä mahdollistaisi sen, että viestintäpalvelun tilaaja ja liittymän tunniste voitaisiin yhdistää ja yksilöidä, joka olisi ensiarvoisen tärkeää paitsi nyt kyseessä olevassa rikoslajissa, myös muun rikollisuuden torjunnassa. On perusteltua kysyä, tarvitaanko yhteiskunnassa ylipäättään käyttäjärekisteröimättömiä – erityisesti rikolliseen toimintaan hyvin soveltuvia ja käytettyjä liittymiä.

Valmistelun vaihe

Asiaa koskevat tarpeet on saatettu Poliisihallituksesta sisäministeriön tietoon, joka on Poliisihallituksen käsityksen mukaan käynyt asiasta keskusteluja oikeusministeriön kanssa.

Asia ei ole edennyt konkreettisen lainvalmistelun aloittamiseen.

Sisäministeri ilmoitti 24.2.2020, että asian edistämistä oikeusministeriön suuntaan tulee jatkaa.

Poliisihallituksen asiaa koskevat esitykset ym.

Poliisihallitus on tehnyt sisäministeriölle 2.8.2016 esityksen virkavallan anastusrikoksen kvalifioinnista sekä pakkokeino- ja poliisilain muutoksesta salaisten pakkokeinojen käytön (POL-2016-10913) sekä edelleen tehnyt sisäministeriölle päivitetyn esityksen lainsäädännön kehittämiseksi 2.11.2017 (POL-2016-10913).

Liite 7.1. Esitys

POL-2016-10913, 2.8

Liite 7.2. Esitys

POL-2016-10913, 2.1

Vaikutusten suhteen tai muuta huomioon otettavaa

Poliisihallitus pitää ongelmallisena, että kansalaisten kokemaa laajaa luottamusta poliisi-instituutiota kohtaan käytetään enenevässä määrin rikollisiin tarkoituksiin. Mainittu on omiaan ainakin välillisesti laskemaan luottamusta ja lisäämään epäilyjä poliisin aitoa toimintaa kohtaan. Epäluulon kasvu saattaa vaikeuttaa ja haitata poliisin perustyötä tehokkaasta tapausten uutisoinnista ja poliisin toimintatapojen tiedottamisesta huolimatta.

Yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että poliisin ja muiden turvallisuusviranomaisten edustajat koetaan varauksetta luotettavina ja kansalaiset voivat muun muassa luovuttaa viranomaisille tietoa, luottaen edelleen siihen, että tietopyynnöille on aina virkatehtävään liittyvä tosiasiallinen peruste.

Esitys ei toisi valmiuksia vain anastusrikoskytkentäiseen valepoliisi-ilmiön torjuntaan, vaan myös muuhun viranomaisena esiintymiseen. Esimerkkinä mainittakoon sosiaalisessa mediassa tapahtuvat poliiseista tehdyt valeprofiilit. Niihin puuttumisen kautta poliisi pääsisi kiinni mahdollisesti myös määrittämiseen. Lisäksi esityksellä olisi prepaid-liittymiä koskevilta osin vaikutuksia rikoslajineutraalisti.

Valepoliisi-ilmiön torjuntakeinojen parantamisella olisi vaikutusta erityisesti vanhuksien ja muiden heikoimmassa asemassa olevien omaisuuden suojaamiseen.

Suhde hallitusohjelmaan

Hallitusohjelman mukaan kansalaisten turvallisuus ja myös turvallisuuden kokemus ovat tärkeitä. Yhteiset arvot, hyvinvointi, tasa-arvo, demokratia, luotettava hallinto, oikeusvaltio ja toimivat instituutiot luovat pohjan yhteiskunnan vakaudelle ja sisäiselle turvallisuudelle.

Hallitusohjelman mukaan hallituskauden aikana toteutetaan poikkihallinnollisesti toimenpiteitä, joilla puututaan nykyistä vahvemmin järjestelmälliseen häirintään, uhkailuun ja maalittamiseen, joka uhkaa sananvapautta, viranomaistoimintaa, tutkimusta ja tiedonvälitystä. Turvataan edellä mainittujen rikosten torjuntaan ja selvittämiseen riittävät resurssit sekä osaaminen. Edistetään syrjintä- ja viharikostilanteen systemaattista seuranta kansallisesti ja kansainvälisesti.

Hallitusohjelmassa todetaan myös, että verkossa tapahtuvan rikollisuuden tutkintaa ja torjuntaa vahvistetaan. Rikollisuutta ja rikosten uusimista ehkäistään monipuolisin keinoin.

6 Ampuma-aselaki

Tavoite

Ampuma-aselaissa (1/1998) olevien virheiden korjaaminen, mm. virheelliset pykäläviittaukset, jotka on havaittu 15.7.2019 voimaantulleen ampuma-aselain muutoksen yhteydessä.

Valmistelun vaihe

Ei tiedossa.

Poliisihallituksen asiaa koskevat esitykset ym.

Poliisihallitus tekee erillisen esityksen muutostarpeista lokakuun 2021 aikana.

Aseiden hankinnan ja hallussapidon valvonnasta annetun neuvoston direktiivin (2017/853) täytäntöönpanoa koskeva ampuma-aselain muutos tuli voimaan 15.7.2019. Muutoksia valmisteltiin sisäministeriön asettamassa työryhmässä, jossa myös Poliisihallitus oli edustettuna. Loppuvaiheessa hallituksen esityksen luonnos viimeisteltiin ministeriössä virkatyönä, jonka jälkeen yhteydenpito on hoidettu käytännössä sähköpostilla asiantuntijoiden kesken. Osana tätä valmistelua on Poliisihallituksesta ilmoitettu valmistelijoille havaituista virheistä. Lisäksi ennen lain vahvistamista on Poliisihallituksesta pyydetty ministeriötä huomioimaan havaitut virheet.

Vaikutusten suhteen huomioon otettavaa

Ei erityistä.

Suhde Hallitusohjelmaan

Hallitusohjelmassa on kirjaus, jonka mukaan aselupaohjeistus tulee päivittää siten, että varmistetaan valtakunnallinen yhtenäisyys ilman, että lupa-ikäytöntö kiristyy. Laissa on tällä hetkellä sellaisia virheellisyyskiä, jotka vai-

keuttavat lain tulkintaa ja aiheuttavat hämmennystä. Tämä vaikeuttaa yhte-neväisen ratkaisukäytännön luomista.

7 Löytötavaralaki

Tavoite

Tavoitteena on, että löytötavaroiden käsittely siirrettäisiin kokonaan pois poliisilta. Toissijainen tavoite on vähimmillään löytötavara-asetuksen (1079/1988) päivittäminen maksujen osalta. Löytötavaratoiminta ei ole poliisin ydintoimintaa, eikä siihen sisälly sellaista julkisen vallan käyttöä, että sen pitäisi olla viranomaisen tehtävänä.

Valmistelun vaihe

Poliisihallitus on jo vuonna 2011 tehnyt sisäministeriölle esityksen (2020/2011/3443) löytötavaralain päivittämiseksi, ja löytötavaroiden käsitte-lyn siirtämistä kokonaan löytötavaratoimistojen tehtäväksi. Sisäministeriön poliisiosasto on edelleen vuonna 2012 tehnyt asiasta esityksen (SMDno/2011/1619) oikeusministeriölle. Tuolloin oikeusministeriö on ilmoit-tanut (OM/6/42/2012), ettei uudistyö ole ollut mahdollista henkilöstöresurs-sien niukkuudesta johtuen, mutta että hanke käynnistetään myöhemmin työtilanteen salliessa. Oikeusministeriön lainvalmisteluosaston johto on an-tanut Poliisihallitukselle saman sisältöistä palautetta virastojen välisissä yh-teistyötapaamisissa.

Asiasta keskusteltiin alustavasti ministerin johdolla säädösvalmistelupala-verissa 24.2.2020.

Poliisihallituksen asiaa koskevat esitykset ym.

Liite 10.1. Esitys

Liite 10.2. Esitys

Liite 10.3. Esitys

Liite 10.4. OM

2020 2011 3443 27.9.2020 2011 3443 28.9.SM-OM 27.3.2012.dv vastaus 5.4.2012.pdf

Vaikutusten suhteen huomioon otettavaa

Löytötavaratoiminnasta luopuminen toisi poliisille ja sitä myöden valtiolle huomattavia säästöä. Poliisihallituksen sisäisen tarkastuksen tarkastusra-portin (POL-2019-9717) mukaan löytötavaratoiminnon palkkakustannukset olivat vuonna 2018 noin 875.000,- euroa ja tuotot noin 310.000,- euroa. Li-säksi kuluja syntyy löytötavaroiden käsittelyyn ja säilyttämiseen varattujen tilojen ylläpidosta.

Liite 10.5.

Liite 10.6.

Löytötavaraprosessi Löytötavaraprosessi

Suhde hallitusohjelmaan

Hallitusohjelmaan ei sisälly tähän liittyviä kirjauksia.

8 Poliisin, tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain muuttaminen

Tavoite

Muutoksen tavoitteena on muuttaa poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annettua lakia (687/2009, jäljempänä *PTR-laki*) siten, että Suojelupoliisi otettaisiin yhteistyöhön mukaan tasavertaisena PTR-kumppanina. Muutos vastaisi uhkakuvien muutosta, ja sillä korjattaisiin poliisin hallintorakennemuutoksista asialle aiheutuneet ongelmat. Toisena tavoitteena on muuttaa PTR-yhteistyöstä aiheutuvien kustannusten sääntelyä erityisesti tietojärjestelmien osalta siten, että kustannukset jakaantuisivat nykyistä oikeudenmukaisemmin PTR-osapuolille. Erityisesti tietojärjestelmien osalta kohtuuttoman suuri osa kustannuksista koituu yleensä poliisille.

PTR-laki tuli voimaan 1.1.2010. Sen nojalla on annettu valtioneuvoston asetus poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta (1126/2009, jäljempänä *PTR-asetus*). PTR-viranomaisten yhteistoiminnasta on myös tehty mainittuja säädöksiä täydentävä sopimus.

PTR-lain tarkoituksena on lain 1 §:n mukaisesti säännöksessä määriteltujen turvallisuusviranomaisten, poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen, yhteistoiminnan edistäminen. Yhteistoiminnan sisällöstä ja rakenteesta sekä ohjauksesta on säädetty tarkemmin asetuksella. PTR-asetuksen 1 §:n mukaan PTR-viranomaisten yhteistoiminnan johtamista varten on valtakunnallinen PTR-johtoryhmä, johon kuuluvat poliisiylijohtaja, Tullin pääjohtaja ja Rajavartiolaitoksen päällikkö sekä heidän määräämänsä muut jäsenet.

Suojelupoliisi valtakunnallisena poliisiyksikkönä on osa PTR-laissa tarkoitettua poliisiviranomaista. Vuoden 2014 alusta lukien Suojelupoliisi kuitenkin siirrettiin Pora -uudistuksen III -vaiheen myötä Poliisihallituksen ohjauksesta suoraan sisäministeriön alaisuuteen.

Viime vuosien kehityksen myötä Suojelupoliisin merkitys tiedusteluviranomaisena myös PTR-yhteistyössä on korostunut. Turvallisuusympäristön muutokset ovat korostaneet tiedustelutoiminnan tärkeyttä niin rikosten kuin muiden uhkien torjunnassa ja lainsäädäntömuutokset osaltaan lisänneet tiedusteluelementtien merkitystä PTR-yhteistoiminnassa.

PTR-lain 11 §:ssä olevan pääsäännön mukaan kukin PTR-viranomainen vastaa sille mainitussa laissa tarkoitettussa yhteistoiminnasta ja avun antamisesta aiheutuvista kustannuksista. Sen sijaan yhteistoiminnan infrastruktuuriin kohdennettavista kustannuksista ei säädetä mitään.

Valmistelun vaihe

PTR-johtoryhmä on muun muassa 8.11.2020 kokouksessaan käsitellyt Suojelupoliisin osallistumista PTR-yhteistoimintaan. PTR-johtoryhmä tukee Suojelupoliisin osallistumista yhteistoimintaan, mutta kokouksessa on noussut esiin tarve PTR-sääntelyn tarkastelulle tältä osin. Kustannusten

tasapuolisen jakamisen tarpeesta ei nimenomaisesti ole PTR-johtoryhmässä keskusteltu omana asiakohtanaan.

Esiselvityshanke poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain ajantasaistamiseksi on sisäministeriön lainsäädäntösuunnitelman 2021 - 2024 mukaan käynnistymässä vuosina 2022 - 2024.

Poliisihallituksen asiaa koskevat esitykset ym.

Asiaa on käsitelty PTR-johtoryhmässä Poliisihallituksen esittelystä liitteen mukaisesti. Lisäksi Poliisihallituksen poliisitarkastaja Sami Kalliomaa on laatinut asiasta 2.3.2020 muistion.

Liite 11.1. Muistio
2.3.2020 PTR-lain mu

Vaikutusten suhteen huomioon otettavaa

Toteutuessaan Suojelupoliisin mukaan ottaminen PTR-yhteistyöhön tehostaisi turvallisuusviranomaisten yhteisen tilannekuvan ylläpitoa ja parantaisivat yhteistyön edellytyksiä. Kustannusten jakoa koskevat muutokset johtaisivat puolestaan kustannusten nykyistä oikeudenmukaisempaan jakaantumiseen. Nykyinen asiantila on koettu poliisissa ongelmaksi.

Suhde hallitusohjelmaan

Pääministeri Marinin hallitusohjelman keskeisenä tavoitteena on Suomen turvallisuuden ja oikeusvaltion kehittäminen. Hallitusohjelman mukaan turvallisuusviranomaisten toimintakyky varmistetaan muun muassa jatkamalla PTR-yhteistyötä ja kehittämällä sekä syventämällä turvallisuusviranomaisten hallinnollista yhteistyötä.

9 Poliisin mahdollisuus sähköiseen asiointiin esitutkinnassa ja poliisitutkinnassa

Tavoite

Lakia sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (13/2003) 1 luvun 2 §:n muuttaminen siten, että se mahdollistaisi sähköisen asiointin ja tiedoksiannon myös esitutkinnassa sekä poliisitutkinnassa. Lisäksi esitutkintalain (805/2011) 11 luvun 1 § on muutettava vastaavalla tavalla.

Valmistelun vaihe

Ministeri ilmoitti 24.2.2020 toivovansa konkreettisia esityksiä, joiden jälkeen voidaan harkita mahd. lainsäädäntöhanketta.

Poliisihallituksen asiaa koskevat esitykset ym.

Asia on noussut ajankohtaiseksi sähköisen rikosilmoituksen vastaanottamisen uudistuksen yhteydessä. Nykyisin henkilölle toimitetaan esimerkiksi esitutkintaan liittyvä rikosilmoituksen kopio pääsääntöisesti kirjepostilla. Kirjepostin sijaan esitutkintaviranomaisen pitäisi pystyä hyödyntämään suomi.fi -palvelun tarjoamia sähköisiä ja tietoturvallisia tiedonsiirtopalveluita.

Vaikutusten suhteen tai muuta huomioon otettavaa

Lainsäädännön muutoksella mahdollistetaan merkittävät säästöt sähköisen asioinnin ja tiedoksiannon käytöllä posti- ja työvoimakustannuksissa.

Suhde hallitusohjelmaan***Hallitusohjelman kirjaukset:***

- Rakennetaan digitalisaation edistämisen ohjelma, jonka myötä julkiset palvelut on oltava kansalaisten ja yritysten digitaalisesti saatavilla vuoteen 2023 mennessä.
- Julkishallinnon digitaalisiin palveluihin panostaminen luo pohjaa uusille yksityisen sektorin innovaatioille ja parhaimmillaan vähentää yritysten kustannuksia.

10 Julkisuuslain tarpeet**Tavoite ja valmistelun vaihe**

Oikeusministeriö on asettanut 22.1.2021 julkisuuslain (621/1999) ajantasaistamista valmistelevan työryhmän, jonka toimikausi on 22.1.2021 – 30.6.2023.

Työryhmän jäsenenä on ministeriöitä ja muita toimijoita, mutta esim. poliisi ei ole mukana.

Poliisilla ei ole varsinaisia omia tarpeita muuttaa lainsäädäntöä, mutta hankkeen tavoitteet kohdistuvat monilta osin esitutkintaviranomaisen materiaalin salassapidon arviointiin. Lisäksi poliisi on todennut erilaisia haasteita julkisuuslainsäädännön soveltamisessa. Asiasta on keskusteltu paljon julkisuudessa ja tähän liittyen on annettua useita oikeuden ratkaisuja sekä ylimpien laillisuusvalvojien ratkaisuja, jotka ovat osin ristiriidassa keskenään.

Poliisi toivoisi, että julkisuuslakia selvennettäisiin ja sen soveltaminen olisi yksinkertaisempaa ja selkeämpää, eikä se jättäisi tulkinnanvaraa pykälien sisällöstä. Lisäksi olisi tärkeää, että uudistuksilla voitaisiin vähentää lain soveltamisesta aiheutuvia mittavia resurssivaikutuksia.

Poliisihallituksen asiaa koskevat esitykset ym.

Poliisihallitus ei ole erikseen tehnyt tähän liittyen esityksiä, mutta nostanut ongelmakohtia esiin julkisuudessa. Poliisihallitus on antanut poliisin lausunnon oikeusministeriön julkisuuslain työryhmälle 11.5.2020, jossa on nostettu ongelmakohtat esiin.

Poliisihallituksen
lausunto julkisuusla

Vaikutusten suhteen tai muuta huomioon otettavaa

Julkisuuslainsäädäntö on monilta osin epäselvä, vaikeasti tulkittava ja hajanainen. Julkisuuslain säännökset johtavat helposti tulkintoihin, jotka eivät todennäköisesti vastaa lainsäätäjän tarkoitusta.

Käytännön ongelmat liittyvät usein siihen, miten salassa pidettävää tietoa käsitellään, mitä tästä tiedosta tallennetaan asiakirjalle ja miten tätä tietoa olisi arvioitava. Tämä koskee erityisesti sitä, miten julkisuuslain 24 §:n 1 momentin eri salassapitokohtia olisi sisällöllisesti tulkittava.

Yksityisyyden suojaan katsotaan kuuluvan niin monia asioita, että esimerkiksi rikoksista ja muista poliisitoimintaan liittyvistä tapahtumista tiedottaminen on vaikeutunut. Tietoja ei myöskään voida luovuttaa tilanteissa, joissa niiden luovuttaminen olisi sinänsä perusteltua. Julkisuuslain säännökset ovat käytännössä johtaneet sellaisten tietojen salaamiseen, joiden salaamista ei ole tosiasiaassa tavoiteltu, kuten esimerkiksi tieto rikollisjengin jäsenyydestä. Tulkinta-ongelmat juontuvat osin siitä, ettei rikosta yleisesti käsitetä yksityiselämään kuuluvaksi, mutta asiasta ei ole olemassa julkisuuslaissa nimenomaista säännöstä ja rikosasian esitutkinnassa tulee tyypillisesti ilmi paljonkin yksityiselämään liittyvää tietoa, jotka kuuluvat enemmän tai vähemmän kiinteästi ja olennaisesti rikosasian arviointiin.

Muita ongelmallisia kohtia poliisin näkökulmasta on:

- Erityisen ongelmallinen on julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 32 kohta, joka on soveltamisalaltaan melko laveasti kirjoitettu, mutta salassapito-perusteena samalla ehdoton. Myös pykälän 4 kohta jättää epäselväksi, mitkä kaikki rekisterissä olevat tiedot ovat salassa pidettäviä.
- Riittävä tiedonvaihto eri julkisen ja yksityisen sektorin toimijoiden kanssa tulisi ottaa myös huomioon sellaisia normeja uudistettaessa, jotka koskevat erityisesti tiedustelutietojen luovuttamista muille viranomaisille, julkisia tehtäviä hoitaville tahoille ja yksityissektorille.
- Poliisilla tulisi olla mahdollisuus tarvittaessa vahvistaa tai oikoa rikospauksiin liittyviä huhuja. Esimerkiksi sosiaalisessa mediassa nopeasti leviävät kuvat ja videot ovat muuttaneet huhujen leviämisen intensiteettiä.
- Tarve voi olla myös sille, että poliisilla olisi mahdollisuus kertoa kattavammin rikoksista, joissa on epäiltyä tai asianomistajan merkittävässä yhteiskunnallisessa asemassa oleva henkilö, kuten poliitikko tai korkeassa asemassa oleva virkamies.
- Useat samanaikaiset laajat ja mahdollisesti jopa anonyymit asiakirjapyynnot voivat tukehduttaa osin koko viranomaistyön, kun pyynnot pitää toteuttaa määritetyssä määräajassa muiden tehtävien jäädessä sivuun.
- Esitutkintapöytäkirjat voivat olla tuhansia sivuja pitkiä asiakirjoja, jotka tulee käydä yksityiskohtaisesti läpi ja arvioida, mitkä kaikki asiat ovat mahdollisesti 24 §:n mukaan salassa pidettäviä. Näiden aineistojen läpikäyminen vie valtavasti poliisin resursseja.